

Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej

Oddział 5

Roboty publiczne i transport

Artykuł 81 Roboty publiczne

Federacja może w interesie całego kraju lub jego znaczącej części organizować i prowadzić roboty publiczne lub wspomagać ich tworzenie.

Artykuł 82 Ruch drogowy

1. Federacja wydaje przepisy o ruchu drogowym.
2. Wykonuje ona zwierzchni nadzór nad drogami o ogólnokrajowym znaczeniu; może określić drogi tranzytowe, które muszą pozostać otwarte dla ruchu.
3. Korzystanie z publicznych dróg jest wolne od opłat. Zgromadzenie Federalne może zezwolić na odstępstwa.

Artykuł 83 Drogi krajowe

1. Federacja zabezpiecza budowę sieci dróg krajowych i ich użyteczność.
2. Kantony budują i utrzymują drogi krajowe zgodnie z przepisami i pod zwierzchnim nadzorem Federacji.
3. Federacja i kantony wspólnie ponoszą koszty utrzymania dróg krajowych. Udział poszczególnych kantonów w kosztach oblicza się według obciążenia dróg krajowych ładunkiem, ich zainteresowania tym drogami i ich finansowych możliwości.

Artykuł 84 Ruch tranzytowy przez Alpy [1]

1. Federacja chroni regiony Alp przed negatywnymi skutkami ruchu tranzytowego. Ogranicza obciążenie ruchu tranzytowego do rozmiaru, który nie jest szkodliwy dla ludzi, zwierząt i roślinności oraz ich przestrzeni życiowej.
2. Towarowy tranzyt przez Alpy odbywa się od granicy do granicy na szynach. Rada Federalna podejmuje w tym celu niezbędne środki. Wyjątki są dopuszczalne tylko wtedy, gdy są one nieodzowne. Muszą być określone szczegółowo w ustawie.
3. Pojemność dróg tranzytowych w regionie Alp nie może być zwiększona. Z tych ograniczeń wyłączone są objazdy, które odciążają miejscowości od ruchu tranzytowego.

Artykuł 85 Opłaty od ruchu samochodów ciężarowych

1. Federacja może pobierać od samochodów ciężarowych opłaty zależne od rodzaju usługi lub zużycia drogi, jeżeli ruch samochodów ciężarowych powoduje koszty publiczne, których nie pokrywają inne świadczenia lub opłaty.
2. Czysty zysk z opłat będzie przeznaczony na pokrycie kosztów, które pozostają w związku z ruchem drogowym.
3. Kantony uczestniczą w czystym zysku. Przy określaniu udziałów należy brać pod uwagę szczególne znaczenie opłat dla regionów górskich i ich obrzeży.

Artykuł 86 Podatek konsumpcyjny od materiałów pędnych i inne opłaty drogowe [2]

1. Federacja może pobierać podatek konsumpcyjny od materiałów pędnych.
2. Pobiera ona opłaty za korzystanie z dróg krajowych przez pojazdy mechaniczne i przyczepy, które nie podlegają opłatom za ciężki transport.
3. Przeznacza ona połowę czystego zysku z podatku konsumpcyjnego od materiałów pędnych oraz połowę czystego zysku z opłat za korzystanie z dróg krajowych na następujące wydatki i nakłady pozostające w związku z ruchem drogowym:
 - a. budowę, utrzymanie i prowadzenie dróg krajowych;
 - b. środki przeznaczone na popieranie kombinowanego ruchu i transportu towarzyszących pojazdów mechanicznych oraz rozdzielenia ruchu;
 - c. wkłady w budowę dróg głównych;
 - d. wkłady w budowę urządzeń ochronnych przed siłami przyrody i w przedsięwzięcia chroniące środowisko i krajobraz, które ruch drogowy czyni koniecznymi;

e. ogólny udział w kosztach kantonów na utrzymanie dróg otwartych dla ruchu pojazdów mechanicznych i w finansowym wyrównaniu kosztów w zakresie budowy i utrzymania dróg;

f. wkłady na rzecz kantonów bez dróg krajowych i na rzecz kantonów z drogami alpejskimi, które służą ruchowi międzynarodowemu.

4. O ile środki te okażą się niedostateczne, Federacja ustala narzuty do podatku od spożycia.

Artykuł 87 Koleje żelazne i inne środki komunikacji

Ustawodawstwo w sprawie ruchu kolejowego, kolejek linowych, żeglugi oraz komunikacji lotniczej i kosmicznej należy do kompetencji Federacji.

Artykuł 88 Drogi piesze i turystyczne

1. Federacja ustala zasady w sprawie sieci dróg pieszych i turystycznych.

2. Może ona wspierać i koordynować działania podejmowane przez kantony dla urządzenia i utrzymania takich sieci.

3. Przy wykonywaniu swoich zadań uwzględnia ona sieć dróg pieszych i turystycznych oraz zastępuje drogi, które musi zlikwidować.

Oddział 6

Energia i komunikacja

Artykuł 89 Polityka energetyczna

1. Federacja i kantony w ramach swoich kompetencji angażują się na rzecz wystarczającego, szeroko rozgałęzionego, ekonomicznego i ekologicznego zaopatrzenia w energię elektryczną oraz oszczędnego i racjonalnego jej zużycia.

2. Federacja ustala zasady korzystania z krajowej i odzyskanej energii oraz oszczędnego i racjonalnego zużycia energii.

3. Federacja wydaje przepisy o zużyciu energii przez zakłady, pojazdy i urządzenia. Wspiera ona rozwój technik energetycznych, zwłaszcza w dziedzinie oszczędzania i odzyskiwania energii.

4. W odniesieniu do przedsięwzięć, które dotyczą zużycia energii w budynkach, właściwe są przede wszystkim kantony.

5. Federacja uwzględnia w swej polityce energetycznej wysiłki kantonów i gmin oraz gospodarki; bierze pod uwagę warunki w poszczególnych rejonach kraju i gospodarczą wydolność.

Artykuł 90 Energia jądrowa [3]

Ustawodawstwo w dziedzinie energii jądrowej należy do kompetencji Federacji.

Artykuł 91 Przesyłanie energii

1. Federacja wydaje przepisy o przesyłaniu i dostawie energii elektrycznej.

2. Ustawodawstwo o urządzeniach rurociągowych do przekazywania paliw płynnych i gazów oraz materiałów pędnych należy do kompetencji Federacji.

Artykuł 92 Poczta i telekomunikacja

1. Poczta i telekomunikacja należą do kompetencji Federacji.

2. Federacja troszczy się o dostateczne, powszechne i oparte na rozsądnych cenach zapewnienie usług pocztowych i telekomunikacyjnych we wszystkich rejonach kraju. Taryfy opłat ustala się według jednolitych zasad.

Artykuł 93 Radio i telewizja

1. Ustawodawstwo w sprawie radia i telewizji oraz innych form publicznego telekomunikacyjnego rozpowszechniania programów i informacji należy do właściwości Federacji.

2. Radio i telewizja przyczyniają się do szerzenia oświaty i kulturalnego rozwoju, do swobodnej wymiany poglądów i rozrywki. Uwzględniają one odrębności kraju i potrzeby kantonów. Przedstawiają wydarzenia rzeczowo i w odpowiedni sposób odzwierciedlają różnorodność poglądów.

3. Gwarantuje się niezależność radia i telewizji oraz autonomię w kształtowaniu programów.

4. Należy brać pod uwagę pozycję i zadania innych środków komunikowania, przede wszystkim prasy.

5. Skargi na programy mogą być przedstawiane niezależnemu organowi rozpatrującemu zażalenia.

Oddział 7

Gospodarka

Artykuł 94 Zasady ustroju gospodarczego

1. Federacja i kantony przestrzegają zasad wolności gospodarczej.
2. Chronią one interesy całej gospodarki szwajcarskiej i wraz z prywatną gospodarką przyczyniają się do dobrobytu i ekonomicznego bezpieczeństwa ludności.
3. W ramach swoich kompetencji starają się o tworzenie korzystnych warunków ogólnych dla prywatnej gospodarki.
4. Odstępstwa od zasady wolności gospodarczej, w szczególności również środki skierowane przeciwko konkurencji, są dopuszczalne tylko wtedy, gdy zostały przewidziane w Konstytucji Federalnej lub są uzasadnione na podstawie kantonalnych przywilejów.

Artykuł 95 Działalność zarobkowa w gospodarce prywatnej [4]

1. Federacja może wydawać przepisy o wykonywaniu prywatnej zarobkowej działalności gospodarczej.
2. Troszczy się ona o jednolitą szwajcarską przestrzeń gospodarczą. Gwarantuje, że osoby z wykształceniem naukowym albo wykształceniem zawodowym federalnym, kantonalnym lub przez kantony uznanym ukończeniem zawodowego wykształcenia, mogą wykonywać zawód w całej Szwajcarii.

Artykuł 96 Polityka w zakresie konkurencji

1. Federacja wydaje przepisy zapobiegające gospodarczym lub społecznie szkodliwym oddziaływaniom karteli i innym ograniczeniom konkurencji.
2. Podejmuje ona środki:
 - a. zapobiegające nadużyciom w kształtowaniu cen przez dominujące na rynku przedsiębiorstwa oraz organizacje prawa prywatnego i publicznego;
 - b. przeciwko nieuczciwej konkurencji.

Artykuł 97 Ochrona konsumentów

1. Federacja podejmuje środki dla ochrony konsumentów.
2. Wydaje ona przepisy o środkach prawnych, które mogą przedsięwziąć organizacje konsumentów. W zakresie ustawodawstwa federalnego o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji organizacjom tym przysługują takie same prawa, jak organizacjom zawodowym i gospodarczym.
3. Dla sporów prawnych do określonej wartości przedmiotu sporu kantony przewidują postępowanie rozjemcze lub uproszczone i szybkie postępowanie sądowe. Granicę wartości sporu ustala Rada Federalna.

Artykuł 98 Banki i ubezpieczenia

1. Federacja wydaje przepisy o bankowości i giełdach; uwzględnia przy tym szczególne zadania i pozycję banków kantonalnych.
2. Może ona wydawać przepisy o usługach finansowych w innym zakresie.
3. Wydaje ona przepisy o ubezpieczeniach prywatnych.

Artykuł 99 Polityka pieniężna i walutowa

1. Do kompetencji Federacji należy system stosunków pieniężnych i walutowych; wyłącznie jej przysługuje prawo bicia monet i emisji banknotów.
2. Szwajcarski Bank Narodowy, jako niezależny bank centralny, prowadzi politykę pieniężną i walutową, która służy ogólnemu interesowi kraju; jest on zarządzany przy współdziałaniu i nadzorze Federacji.
3. Szwajcarski Bank Narodowy tworzy ze swoich dochodów wystarczające rezerwy walutowe; część tych rezerw jest utrzymywana w złocie.
4. Czysty zysk Szwajcarskiego Banku Narodowego przynajmniej w dwóch trzecich przechodzi na kantony.

Artykuł 100 Polityka kształtowania koniunktury

1. Federacja podejmuje środki dla zrównoważonego rozwoju koniunktury, zwłaszcza dla

zapobiegania i zwalczania bezrobocia i drożyzny.

2. Uwzględnia ona rozwój gospodarczy poszczególnych rejonów kraju. Współpracuje z kantonami i środowiskiem gospodarczym.

3. W odniesieniu do systemu pieniężnego i kredytowego, w handlu zagranicznym i w zakresie finansów publicznych może ona w razie konieczności odstąpić od zasad wolności gospodarczej.

4. Federacja, kantony i gminy w swej polityce dochodów i wydatków uwzględniają stan koniunktury.

5. W celu stabilizacji koniunktury Federacja może przejściowo nałożyć dopłaty na federalne podatki lub udzielić opustu. Zgromadzone środki należy zamrozić; po zwolnieniu podatki bezpośrednio będą zwracane indywidualnie, pośrednie zostaną przeznaczone na zabezpieczenie opustów i pozyskanie miejsc pracy.

6. Federacja może zobowiązać przedsiębiorstwa do tworzenia rezerwowych miejsc pracy; zapewnia za to ulgi podatkowe i może do tego zobowiązać kantony. Po zwolnieniu rezerw przedsiębiorstwa swobodnie decydują o ich wykorzystaniu w ramach ustawowych celów przeznaczenia.

Artykuł 101 Polityka stosunków gospodarczych z zagranicą

1. Federacja chroni interesy gospodarki szwajcarskiej za granicą.

2. W szczególnych przypadkach może ona podejmować środki dla ochrony gospodarki krajowej. W razie konieczności może odstąpić od zasady wolności gospodarczej.

Artykuł 102 Zaopatrzenie kraju [5]

1. Federacja zabezpiecza zaopatrzenie kraju w niezbędne do życia środki i usługi w wypadku zagrożenia politycznego lub wojennego, jak również w sytuacjach ciężkiego deficytu, z którym gospodarka sama nie jest w stanie się uporać. Podejmuje środki zapobiegawcze.

2. W razie konieczności może ona odstąpić od zasady wolności gospodarczej.

Artykuł 103 Polityka strukturalna [6]

Federacja może wspomagać zagrożone gospodarczo tereny kraju oraz wspierać gałęzie gospodarki i zawody, jeżeli środki obrony, których podjęcia można od nich oczekiwać, nie wystarczą do zapewnienia ich egzystencji. W razie konieczności może ona odstąpić od zasady wolności gospodarczej.

Artykuł 104 Rolnictwo

1. Federacja stara się, aby rolnictwo przez swoją trwałą i rynkowo zorientowaną produkcję w istotny sposób przyczyniało się do:

- a. niezawodnego zaopatrzenia ludności;
- b. zachowania naturalnych warunków życia i pielęgnowania kultury rolnej;
- c. zdecentralizowanego zasiedlania kraju.

2. Uzupełniając samopomoc gospodarki rolnej, której można od niej oczekiwać, i odstępując w razie konieczności od zasady wolności gospodarczej, Federacja wspiera gospodarstwa chłopskie zagospodarowujące ziemię.

3. Kształtuje ona w taki sposób środki zaradcze, aby rolnictwo mogło spełniać swoje wielofunkcyjne zadania. Ma w szczególności następujące uprawnienia i zadania:

- a. uzupełnia dochody rolnicze przez bezpośrednie wypłaty dla osiągnięcia odpowiedniego wynagrodzenia za dostarczone usługi, z zastrzeżeniem wykazania świadczeń na rzecz ekologii;
- b. wspomaga opłacalne gospodarczo pobudzanie form produkcji, które są szczególnie bliskie przyrodzie, środowisku i przyjazne zwierzętom;
- c. wydaje przepisy o deklaracjach co do pochodzenia, jakości, rodzaju produkcji i procedurze przetwarzania środków żywnościowych;
- d. chroni środowisko przed uszczerbkiem z powodu nadmiernego użycia nawozów sztucznych, środków chemicznych i innych materiałów pomocniczych;
- e. może popierać prace badawcze z zakresu rolnictwa, doradztwo i kształcenie oraz świadczyć pomoc inwestycyjną.

4. Angażuje ona na te cele środki z zakresu rolnictwa i związane z ich realizacją ogólne środki Federacji.

Artykuł 105 Alkohol

Ustawodawstwo o produkcji, wwozie, rektyfikacji i sprzedaży wyrobów spirytusowych

należy do kompetencji Federacji. Federacja uwzględnia w szczególności szkodliwe działanie konsumpcji alkoholu.

Artykuł 106 Gry hazardowe [7]

1. Ustawodawstwo w sprawach gier hazardowych i loterii należy do kompetencji Federacji.

2. Na otwieranie i prowadzenie kasyn gry konieczna jest koncesja Federacji. Przy udzielaniu koncesji uwzględnia się warunki regionalne i niebezpieczeństwa płynące z gier hazardowych.

3. Federacja pobiera zależne od dochodu opłaty od gier hazardowych; nie mogą one przekroczyć 80% dochodów brutto z prowadzenia gier hazardowych. Zostaną one przeznaczone na pokrycie udziału Federacji w ubezpieczeniu na starość, dla wdów i sierot oraz na wypadek inwalidztwa.

4. W sprawach dopuszczenia automatów gier zręcznościowych z możliwością wygrania właściwe są kantony.

Artykuł 107 Broń i materiał wojenny

1. Federacja wydaje przepisy przeciwko nadużyciu broni, sprzętu i amunicji.

2. Wydaje ona przepisy o produkcji, zakupie i sprzedaży broni, jak również o wwozie, wywozie i przewozie materiału wojennego.

Oddział 8

Mieszkalnictwo, praca, bezpieczeństwo socjalne i zdrowie

Artykuł 108 Popieranie budownictwa mieszkaniowego i mieszkań własnościowych

1. Federacja wspiera budownictwo mieszkaniowe, nabywanie mieszkań i własności domów mieszkalnych, które służą osobom prywatnym na ich własne potrzeby, jak również działalność podmiotów oraz organizacji powszechnie użytecznego budownictwa mieszkaniowego.

2. Popiera ona w szczególności nabywanie i udostępnianie terenów pod budownictwo mieszkaniowe, racjonalizację i obniżanie kosztów budownictwa mieszkaniowego oraz obniżanie kosztów mieszkania.

3. Może ona wydawać przepisy o udostępnianiu terenów pod budownictwo mieszkaniowe i racjonalizacji budownictwa.

4. Bierze ona przy tym pod uwagę zwłaszcza interesy rodzin, osób w podeszłym wieku, osób żyjących w niedostatku i osób niepełnosprawnych.

Artykuł 109 Czynsze

1. Federacja wydaje przepisy zapobiegające nadużyciom w zakresie czynszów, w szczególności przeciwko nadużyciu stawek czynszu, jak również co do zaskarżania niewłaściwych wypowiedzeń i przedłużaniu stosunków najmu na określony termin.

2. Może ona wydawać przepisy o nadaniu ramowym umowom najmu mocy powszechnie wiążącej. Umowy takie mogą być uznane za powszechnie wiążące, jeżeli odpowiednio uwzględniają one uzasadnione interesy mniejszości i regionalne odmienności oraz nie naruszają równości wobec prawa.

Artykuł 110 Praca [8]

1. Federacja może wydawać przepisy o:

a. ochronie pracobiorców;

b. stosunkach między stronami pracodawców i pracobiorców, dotyczące w szczególności wspólnego regulowania spraw dotyczących zakładu pracy i zawodu;

c. pośrednictwie pracy;

d. powszechnie wiążącej mocy zbiorowych układów pracy.

2. Zbiorowe układy pracy mogą być tylko wtedy uznane za powszechnie wiążące, jeżeli uwzględniają one odpowiednio uzasadnione interesy mniejszości i regionalne odmienności oraz nie naruszają równości wobec prawa i wolności zrzeszania się.

3. Dzień 1 sierpnia jest świętem federalnym. Z punktu widzenia prawa pracy jest on zrównany z niedzielami i jest płatny.

Artykuł 111

Ubezpieczenia społeczne na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz z powodu inwalidztwa [9]

1. Federacja podejmuje środki w celu wystarczającego zabezpieczenia na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz inwalidów. Opierają się one na trzech filarach, a mianowicie na federalnym ubezpieczeniu na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz inwalidów, na ubezpieczeniu zawodowym i ubezpieczeniu indywidualnym.

2. Federacja troszczy się, aby federalne ubezpieczenie na starość, dla wdów i sierot oraz inwalidów, jak i ubezpieczenie zawodowe mogły spełniać swój cel w sposób trwały.

3. Może ona zobowiązać kantony do zwolnienia od obowiązku podatkowego zakłady federalnego ubezpieczenia na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz inwalidów, jak i ubezpieczenia zawodowego, a ubezpieczonym i ich pracodawcom zapewnić ulgi podatkowe od składek i przyszłych roszczeń.

4. We współpracy z kantonami wspiera ona ubezpieczenia indywidualne, w szczególności za pomocą środków polityki podatkowej i własnościowej.

Artykuł 112

Ubezpieczenia na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz z powodu inwalidztwa [10]

1. Federacja wydaje przepisy o ubezpieczeniu na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz z powodu inwalidztwa.

2. Przestrzega przy tym następujących zasad:

a. Ubezpieczenie jest obowiązkowe;

b. Renty [11] muszą odpowiednio zaspokajać potrzeby życiowe;

c. Renta najwyższa wynosi maksymalnie dwukrotność najniższej renty;

d. Renty są dostosowywane co najmniej do ruchu cen;

3. Ubezpieczenie jest finansowane:

a. ze składek ubezpieczonych, przy czym pracodawcy płacą połowę składek za swoich pracobiorców;

b. ze świadczeń Federacji i, o ile ustawa to przewiduje, kantonów;

4. Świadczenia Federacji i kantonów łącznie wynoszą najwyżej połowę wydatków.

5. Świadczenia Federacji są w pierwszym rzędzie pokrywane z czystego zysku od podatku na wyroby tytoniowe, podatku od wyrobów spirytusowych i opłat za prowadzenie gier hazardowych.

6. Federacja popiera integrację inwalidów ze społeczeństwem i wspiera wysiłki na rzecz osób w podeszłym wieku, wdów, wdowców i sierot oraz inwalidów. Może przeznaczyć na ten cel środki z ubezpieczenia na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz z powodu inwalidztwa.

Artykuł 113 Ubezpieczenie zawodowe [12]

1. Federacja wydaje przepisy o ubezpieczeniu zawodowym.

2. Przestrzega przy tym następujących zasad:

a. Ubezpieczenie zawodowe łącznie z ubezpieczeniem na starość, dla wdów, wdowców i sierot oraz z powodu inwalidztwa umożliwia kontynuowanie w odpowiedni sposób dotychczasowego poziomu życia;

b. Ubezpieczenie zawodowe jest dla pracobiorców obowiązkowe; ustawa może przewidzieć wyjątki;

c. Pracodawcy ubezpieczają swoich pracobiorców w jednym z zakładów ubezpieczenia społecznego; o ile jest to konieczne Federacja umożliwia im ubezpieczenie pracobiorców w jednym z federalnych zakładów ubezpieczenia;

d. Pracujący na własny rachunek mogą się dobrowolnie ubezpieczyć w jednym z zakładów ubezpieczenia;

e. Dla określonych grup pracujących na własny rachunek Federacja może uznać za obowiązkowe ubezpieczenie zawodowe w ogóle lub od poszczególnego ryzyka.

3. Ubezpieczenie zawodowe jest finansowane ze składek ubezpieczonych, przy czym pracodawcy płacą co najmniej połowę składek za ich pracobiorców.

4. Zakłady ubezpieczeniowe muszą odpowiadać federalnym warunkom minimalnym; dla realizacji zadań szczególnych Federacja może przewidzieć środki ogólnokrajowe.

Artykuł 114 Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia

1. Federacja wydaje przepisy o ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia.
2. Przestrzega przy tym następujących zasad:
 - a. Ubezpieczenie zapewnia odpowiednie wyrównanie zarobku i wspiera środki na zahamowanie i zwalczanie bezrobocia;
 - b. Przystąpienie jest dla pracobiorców obowiązkowe; ustawa może przewidywać wyjątki;
 - c. Pracujący na własny rachunek mogą ubezpieczyć się dobrowolnie.
3. Ubezpieczenie jest finansowane ze składek ubezpieczonych, przy czym pracodawcy płać połowę składki za swoich pracobiorców.
4. W sytuacjach nadzwyczajnych Federacja i kantony przyznają świadczenia finansowe.
5. Federacja może wydawać przepisy o zasiłkach dla bezrobotnych.

Artykuł 115 Wspieranie osób znajdujących się w niedostatku

Znajdujących się w niedostatku wspierają kantony ich miejsca zamieszkania. Federacja określa wyjątki i kompetencje.

Artykuł 116 Dodatki rodzinne i ubezpieczenie z tytułu macierzyństwa

1. Federacja przy wypełnianiu swych zadań uwzględnia potrzeby rodziny. Może wspierać środki podjęte dla ochrony rodziny.
2. Może ona wydawać przepisy o dodatkach rodzinnych i prowadzić federalną rodzinną kasę kompensacyjną.
3. Tworzy ona ubezpieczenie z tytułu macierzyństwa. Może także zobowiązać do składek osoby, które nie będą korzystały ze świadczeń ubezpieczeniowych.
4. Federacja może uznać przystąpienie do rodzinnej kasy kompensacyjnej i ubezpieczenia z tytułu macierzyństwa za powszechnie obowiązkowe lub dla poszczególnych grup ludności, a swoje świadczenia uzależnić od odpowiednich świadczeń kantonów.

Artykuł 117 Ubezpieczenie na wypadek choroby i wypadku przy pracy

1. Federacja wydaje przepisy o ubezpieczeniu na wypadek choroby i wypadku przy pracy.
2. Może ona ubezpieczenie na wypadek choroby i wypadku przy pracy uznać za powszechnie obowiązkowe lub tylko dla poszczególnych grup ludności.

Artykuł 118 Ochrona zdrowia

1. Federacja podejmuje w ramach swych kompetencji środki na rzecz ochrony zdrowia.
2. Wydaje ona przepisy o:
 - a. obchodzeniu się z środkami żywnościowymi, lekarstwami, środkami odurzającymi, organicznymi, chemikaliami i przedmiotami, które mogą zagrażać zdrowiu;
 - b. zwalczaniu zakaźnych, szeroko rozpowszechnionych lub złośliwych chorób ludzi i zwierząt;
 - c. ochronie przed jonizującym napromieniowaniem.

Artykuł 119 Sztuczne zapładnianie i inżynieria genetyczna w odniesieniu do człowieka

1. Człowiek jest chroniony przed nadużyciami sztucznego zapładniania i inżynierii genetycznej.
2. Federacja wydaje przepisy o obchodzeniu się z ludzkim nasieniem i materiałem genetycznym. Troszczy się przy tym o ochronę ludzkiej godności, osobowości i rodziny oraz przestrzega następujących zasad:
 - a. Wszelkie formy klonowania i ingerencji w materiał genetyczny ludzkich komórek i embrionów są niedopuszczalne;
 - b. Nie pochodzące od człowieka nasienie lub materiał genetyczny nie może być wprowadzany do ludzkiego nasienia lub z nim łączony;
 - c. Metody medycznie popieranego zapłodnienia mogą być stosowane tylko wtedy, gdy nie można inaczej usunąć bezpłodności lub niebezpieczeństwa przeniesienia ciężkiej choroby, jednakże nie w celu osiągnięcia w organizmie dziecka określonych właściwości lub w celu eksperymentów naukowych; zapłodnienie męskimi komórkami poza ciałem kobiety jest dozwolone tylko na warunkach określonych w ustawie; poza organizmem kobiety może być rozwinięte do stadium embrionu tylko tyle ludzkich komórek jajowych, ile może być natychmiast użyte do implantacji;

- d. Ofiarowywanie embrionów i wszelkiego rodzaju zastępcze macierzyństwo są niedopuszczalne;
- e. Nie może być uprawiany żaden handel ludzkimi komórkami i wytworami z embrionów;
- f. Materiał genetyczny człowieka może być badany, rejestrowany lub ujawniany tylko wtedy, gdy zainteresowana osoba wyrazi na to zgodę lub gdy przewiduje to ustawa;
- g. Każdy ma dostęp do danych o jego pochodzeniu.

Artykuł 120 Technologia genetyczna w odniesieniu do życia pozaludzkiego

1. Człowiek i jego środowisko pozostaje pod ochroną przed nadużyciami inżynierii genetycznej.
2. Federacja wydaje przepisy o postępowaniu z nasieniem i materiałem genetycznym zwierząt, roślin i innych organizmów. Uwzględnia przy tym godność stworzenia, jak i bezpieczeństwo człowieka, zwierząt i środowiska oraz chroni genetyczną różnorodność zwierząt i rodzajów roślin.

Oddział 9

Pobyt i osiedlanie się cudzoziemców

Artykuł 121

1. Ustawodawstwo o wjeździe, wyjeździe, pobycie i osiedlaniu się cudzoziemców oraz zapewnianiu azylu należy do kompetencji Federacji.
2. Cudzoziemcy mogą być wydaleny ze Szwajcarii, jeżeli zagrażają bezpieczeństwu kraju.

Oddział 10

Prawo cywilne, prawo karne, metrologia

Artykuł 122 Prawo cywilne

1. Ustawodawstwo w dziedzinie prawa cywilnego należy do kompetencji Federacji.
2. W sprawie organizacji sądów, postępowania sądowego oraz orzekania w sprawach cywilnych właściwe są kantony.
3. Prawomocne wyroki sądowe w sprawach cywilnych są wykonalne w całej Szwajcarii.

Artykuł 123 Prawo karne

1. Ustawodawstwo w dziedzinie prawa karnego należy do kompetencji Federacji.
2. Federacja może zapewnić kantonom subwencje na:
 - a. budowę zakładów;
 - b. poprawę wykonywania kar i środków zaradczych;
 - c. urządzenia, które realizują przedsięwzięcia wychowawcze wobec dzieci i młodzieży oraz młodocianych.
3. W sprawie organizacji sądów, postępowania sądowego oraz orzekania w sprawach karnych właściwe są kantony.

Artykuł 124

Pomoc ofiarom

Federacja i kantony dbają, aby osoby, które na skutek czynu karalnego doznały uszczerbku na ciele, psychice lub zostały seksualnie pokrzywdzone, otrzymały pomoc i odpowiednie odszkodowanie, jeżeli w następstwie tego czynu popadły w trudności ekonomiczne.

Artykuł 125 Metrologia

Ustawodawstwo w sprawach metrologii należy do kompetencji Federacji.

Rozdział 3

Ustrój finansowy

Artykuł 126 Zarządzanie finansami [13]

1. Federacja zachowuje trwałą równowagę między swoim wydatkami i dochodami.
2. Unika ona jakiegokolwiek niedoboru w swoim bilansie, uwzględnia przy tym sytuację gospodarczą.

Artykuł 127 Zasady opodatkowania

1. Ogólne zasady kształtowania podatków, zwłaszcza krąg podatników, przedmiot podatku i jego wymiar, podlegają określeniu w ustawie.

2. Na ile pozwala na to rodzaj podatku, należy przy tym przestrzegać w szczególności zasady powszechności i równości opodatkowania oraz zasady opodatkowania według wydajności ekonomicznej.

3. Zabronione jest podwójne opodatkowanie między kantonami. Federacja podejmuje niezbędne środki.

Artykuł 128 Podatki bezpośrednie [14]

1. Federacja może pobierać bezpośredni podatek:

- a. najwyżej 11,5 % od dochodów osób fizycznych;
- b. najwyżej 9,8 % od czystego zysku osób prawnych;
- c. najwyżej 0,825 promila od kapitału i rezerw osób prawnych.

2. Przy ustalaniu taryf Federacja uwzględni obciążenie kantonów i gmin podatkami bezpośrednimi.

3. Przy podatku dochodowym osób fizycznych równoważy się okresowo skutki ochłodzenia koniunktury.

4. Podatki są wymierzone i pobierane przez kantony. Z przychodu brutto z podatku trzy dziesiąte przypadają kantonom; z tego co najmniej jedna szóstka zostaje użyta na wyrównanie finansowe między kantonami.

Artykuł 129 Harmonizowanie podatków

1. Federacja ustala zasady harmonizowania podatków bezpośrednich przez Federację, kantony i gminy; bierze przy tym pod uwagę dążenia kantonów do ich harmonizowania.

2. Harmonizowanie rozciąga się na obowiązek podatkowy, przedmiot i okresowy wymiar podatków, postępowanie i prawo karne podatkowe. Od harmonizowania są wyłączone w szczególności taryfy podatkowe, stawki podatkowe i należności wolne od podatku.

3. Federacja może wydawać przepisy zapobiegające nieuzasadnionym przywilejom podatkowym.

Artykuł 130 Podatek od wartości dodanej [15]

1. Federacja może pobierać od towarów i usług, łącznie ze zużyciem na potrzeby własne, jak i na import, podatek od wartości dodanej w maksymalnej stawce 6,5%.

2. 5 % od dochodów z podatku będzie przeznaczony na środki dla odciążenia podatników o niższych dochodach.

3. Jeżeli z powodu wzrostu struktury wieku nie uda się zapewnić finansowania ubezpieczeń na starość, dla wdów i sierot oraz z powodu inwalidztwa, stawka podatku od wartości dodanej może być podniesiona maksymalnie o jeden punkt procentowy [16].

Artykuł 131 Szczególne podatki konsumpcyjne [17]

1. Federacja może pobierać szczególne podatki konsumpcyjne od:

- a. tytoniu i wyrobów tytoniowych;
- b. wyrobów spirytusowych;
- c. piwa;
- d. samochodów i ich części składowych;
- e. ropy, innych olejów mineralnych, gazu ziemnego i produktów uzyskanych z jego przetworzenia oraz materiałów pędnych.

2. Może ona pobierać dopłatę do podatku konsumpcyjnego od materiałów pędnych.

3. Kantony otrzymują 10 % czystego dochodu z podatku od wyrobów spirytusowych. Środki te należy użyć do zwalczania przyczyn i następstw uzależnienia.

Artykuł 132 Podatek pobierany w formie znaczków skarbowych i podatek rozliczeniowy [17]

1. Federacja może pobierać podatki w formie znaczków skarbowych od papierów wartościowych, pokwitowań premii ubezpieczeniowych i od innych świadectw obrotu handlowego; wyłączony od podatku skarbowego jest obrót nieruchomościami rolnymi i obrót hipoteczny.

2. Federacja może pobierać podatek rozliczeniowy z dochodu od kapitału, od wygranych na loterii i od ubezpieczeń.

Artykuł 133 Cła

Ustawodawstwo w sprawach ceł i innych opłat od obrotu towarami przekraczającymi granicę należy do kompetencji Federacji.

Artykuł 134 Wyłączenie kantonowego i komunalnego opodatkowania

Kantony i gminy nie mogą obciążać podatkiem tego samego rodzaju przedmiotu, który ustawodawstwo federalne oznaczy jako przedmiot podatku od wartości dodanej, szczególnych podatków konsumpcyjnych, podatku pobieranego w formie znaczków skarbowych i podatku rozliczeniowego lub uzna za wolne od podatku.

Artykuł 135 Wyrównanie finansowe

1. Federacja wspiera wyrównanie finansowe między kantonami.
2. Przy zapewnieniu świadczeń federalnych uwzględnia ona zdolność finansową kantonów i regionów górskich.

Tytuł 4

Naród i kantony

Rozdział 1

Postanowienia ogólne

Artykuł 136 Prawa polityczne

1. Prawa polityczne w sprawach federalnych przysługują wszystkim Szwajcarom, którzy ukończyli 18 rok życia i nie są ubezwłasnowolnieni z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego. Wszyscy mają równe prawa polityczne i obowiązki.
2. Mogą oni brać udział w wyborach do Rady Narodowej i w głosowaniach federalnych, jak również mogą podejmować i podpisywać inicjatywy ludowe i referenda w sprawach federalnych.

Artykuł 137 Partie polityczne

Partie polityczne współdziałają w kształtowaniu poglądów i woli narodu.

Rozdział 2

Inicjatywa i referendum

Artykuł 138 Inicjatywa ludowa w sprawie całkowitej zmiany Konstytucji Federalnej

1. 100 000 uprawnionych do głosowania może zaproponować całkowitą zmianę Konstytucji Federalnej.
2. Żądanie to jest przedstawiane narodowi pod głosowanie.

Artykuł 139 Inicjatywa ludowa w sprawie częściowej zmiany Konstytucji Federalnej

1. 100 000 uprawnionych do głosowania może żądać częściowej zmiany Konstytucji Federalnej.
2. Inicjatywa ludowa w sprawie częściowej zmiany Konstytucji Federalnej może mieć formę propozycji o ogólnym charakterze lub zrehabilitowanego projektu.
3. Jeżeli inicjatywa narusza jedność formy, jedność materii lub bezwzględnie obowiązujące postanowienia prawa międzynarodowego, Zgromadzenie Federalne uznaje ją za całkowicie lub częściowo nieważną.
4. Jeżeli Zgromadzenie Federalne zgadza się z inicjatywą w formie propozycji o ogólnym charakterze, opracowuje częściową zmianę w duchu tej inicjatywy i przedstawia ją narodowi i kantonom pod głosowanie. Jeżeli odrzuca inicjatywę, przedstawia ją narodowi pod głosowanie; naród rozstrzyga, czy inicjatywie należy nadać bieg. Jeżeli naród zgodzi się z inicjatywą, Zgromadzenie Federalne opracowuje odpowiedni projekt.
5. Inicjatywa w formie opracowanego projektu zostaje przedstawiona narodowi i kantonom pod głosowanie. Zgromadzenie Federalne zaleca przyjęcie inicjatywy lub jej odrzucenie. Jeżeli zaleca odrzucenie, może przedstawić projekt przeciwny.
6. Naród i kantony głosują równocześnie nad inicjatywą i projektem przeciwnym. Uprawnieni do głosowania mogą udzielić poparcia obu propozycjom. Mogą też podać, której propozycji należy dać pierwszeństwo w przypadku, gdy obie zostaną przyjęte; jeżeli jedna propozycja uzyskuje większość w głosowaniu ludowym a druga więcej głosów kantonów, żadna z nich nie wchodzi w życie.

Artykuł 140 Referendum obligatoryjne

1. Narodowi i kantonom przedstawia się pod głosowanie:
 - a. zmiany Konstytucji Federalnej;
 - b. przystąpienie do organizacji zbiorowego bezpieczeństwa lub do wspólnot ponadnarodowych;
 - c. ustawy federalne uznane za pilne, które nie mają podstaw konstytucyjnych i których czas obowiązywania przekracza jeden rok; te ustawy federalne muszą być w ciągu roku po przyjęciu przez Zgromadzenie Federalne przedstawione pod głosowanie.
2. Narodowi przedstawia się pod głosowanie:
 - a. inicjatywy ludowe w sprawie całkowitej zmiany Konstytucji Federalnej;
 - b. inicjatywy ludowe w sprawie częściowej zmiany Konstytucji Federalnej w formie propozycji o ogólnym charakterze, która została odrzucona przez Zgromadzenie Federalne;
 - c. pytanie, czy należy przeprowadzić całkowitą zmianę Konstytucji Federalnej w razie niejednomyslności obu izb.

Artykuł 141 Referendum fakultatywne

1. Na żądanie 50 000 uprawnionych do głosowania lub ośmiu kantonów przedstawia się narodowi pod głosowanie:
 - a. ustawy federalne;
 - b. ustawy federalne uznane za pilne, których czas obowiązywania przekracza rok;
 - c. uchwały federalne, o ile przewiduje to konstytucja lub ustawa;
 - d. umowy międzynarodowe, które:
 1. są bezterminowe i nie przewidują wypowiedzenia;
 2. przewidują przystąpienie do organizacji międzynarodowych;
 3. wprowadzają wielostronne ujednoczenie prawa.
2. Zgromadzenie Federalne może poddać inne umowy międzynarodowe pod referendum fakultatywne.

Artykuł 142 Wymagane większości

1. Projekty przedstawione narodowi pod głosowanie zostają przyjęte, jeżeli wypowiada się za tym większość głosujących.
2. Projekty przedstawione narodowi i kantonom pod głosowanie zostają przyjęte, jeżeli wypowie się za tym większość głosujących i większość kantonów.
3. Wynik głosowania ludowego w kantonie oznacza głos tego kantonu.
4. Kantony Obwalden, Nidwalden, Bazylea-miasto, Bazylea-okolica, Appenzell-Ausserrhoden i Appenzell-Innerrhoden mają po połowie głosu.

Przypisy:

- [1] Z przepisami przejściowymi.
- [2] Z przepisami przejściowymi.
- [3] Z przepisami przejściowymi.
- [4] Z przepisami przejściowymi.
- [5] Z przepisami przejściowymi.
- [6] Z przepisami przejściowymi.
- [7] Z przepisami przejściowymi.
- [8] Z przepisami przejściowymi.
- [9] W tekście niem. stanowiącym podstawę przekładu użyte określenie: "Hinterlassenen" w tekście franc. "survivant", w tekście wł. "superstiti" obejmuje trzy grupy osób uprawnionych do renty w razie utraty osoby zobowiązanej do ich utrzymywania, a mianowicie: wdowy, wdowców i sieroty. (przyp. tłum.).
- [10] Z przepisami przejściowymi.
- [11] Pod pojęciem renty (w jęz. niem.: "die Rente", franc.: "la rente", wł.: "la rendita") - należy rozumieć zarówno świadczenia emerytalne z tytułu ubezpieczenia na starość, jak i świadczenia rentowe z innych tytułów (przyp. tłum.).
- [12] Z przepisami przejściowymi.

[13] Z przepisami przejściowymi.

[14] Z przepisami przejściowymi.

[15] Z przepisami przejściowymi.

[16] Z tej kompetencji ustawodawca uczynił użytek; zob. uchwałę federalną z 20 marca 1998 r. o podniesieniu stawek podatku od wartości dodanej dla ubezpieczeń AHV/IV AS 1998 1803). Zgodnie z tym stawki podatku od wartości dodanej wynoszą z mocą od 1 stycznia 1999. 7,5% (stawka zwykła), 2,3% (stawka obniżona) i 3,5% (stawka specjalna za usługi noclegowe).

[17] Z przepisami przejściowymi.

(Publikacja: 08-11-2003)

Oryginał. (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2893>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl